

จป. คืออะไร ?

คำถามที่ว่า จป. คืออะไร คงจะเป็นคำถามและข้อสงสัยของนายจ้างหรือใครหลายๆคนที่เพิ่งจะเข้าสู่ระบบงานด้านความปลอดภัยในการทำงาน ทั้งนี้ จึงจะขออธิบายชี้แจงให้เข้าใจถึงความหมายของ จป. และความเป็นมาของ จป. ให้ทุกคนได้รับรู้กัน

คำว่า จป. นั้นเป็นคำย่อที่มาจากคำเต็มว่า **เจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน** (ไม่ใช่เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยนะครับ) ซึ่งความหมายของ เจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานนั้น จะหมายถึง ลูกจ้างซึ่งนายจ้างแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่ด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน เพื่อให้มีหน้าที่ดูแลและส่งเสริมให้การทำงานในสถานประกอบกิจการมีความปลอดภัยต่อทั้งลูกจ้างของนายจ้างและผู้ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมของสถานประกอบกิจการ โดยที่นายจ้างจะต้องทำการแต่งตั้งลูกจ้างให้เป็นเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน ซึ่งไปตามข้อบังคับของกฎหมายกระทรวงแรงงาน ส่วนลูกจ้างที่นายจ้างจะแต่งตั้งให้เป็นเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานนั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดด้วย เช่น เป็นผู้สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรีสาขาอาชีวอนามัย หรือเทียบเท่า หรือไม่ก็เป็นผู้ที่ผ่านการอบรมตามหลักสูตรที่กระทรวงแรงงานกำหนด

ความเป็นมาของ จป.

สำหรับความเป็นมาของ จป. นั้น ประเทศไทยเริ่มจากในอดีตเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา ประเทศไทยก้าวเข้าสู่ยุคที่เป็นประเทศอุตสาหกรรมมากขึ้น การประสบอันตรายจากการทำงานและการเจ็บป่วยเป็นโรคจากการที่ต้องไปทำงานในงานอุตสาหกรรมก็เกิดขึ้นตามไปด้วย โดยเฉพาะเมื่อปี พ.ศ.2507 ได้มีกลุ่มคนงานโรงงานถ่านไฟฉายแห่งหนึ่ง(ตราคม) ได้เกิด **โรคพิษแมงกานีส** ทำให้มีผู้เป็นโรคนี้นี้ในระดับความรุนแรงต่างๆ กันถึง 41 ราย ทำให้ประเทศไทยต้องให้ความสำคัญกับสุขภาพอนามัยของคนทำงานมากขึ้น จึงมีแนวคิดที่จะให้สถานประกอบกิจการต่างๆต้องมีผู้รับผิดชอบดูแลงานด้านความปลอดภัยในการทำงานเฉพาะด้าน โดยเมื่อปี พ.ศ.2512 สภามหาวิทยาลัย ได้อนุมัติการจัดตั้งหลักสูตรอาชีวอนามัย และความปลอดภัยในการทำงานในระดับปริญญาตรีขึ้น ที่คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ (ปัจจุบันคือมหาวิทยาลัยมหิดล) เพื่อผลิตบุคลากรด้านความปลอดภัยในการทำงาน แต่ในระยะแรกๆของการมีบุคลากรด้านอาชีวอนามัยงานส่งเสริมความปลอดภัยในการทำงานของประเทศไทยก็ยังไม่พัฒนาเท่าที่ควร อาจจะได้ยสถานประกอบกิจการต่างๆไม่ได้รับผู้ที่จบสาขานี้เข้าไปทำงานตามวัตถุประสงค์ทำให้หน่วยงานของรัฐด้านแรงงานคือกรมแรงงาน(หน่วยงาน ณ ขณะนั้น ปัจจุบันคือกระทรวงแรงงาน) ต้องยกร่างกฎหมายเพื่อผลักดันให้สถานประกอบกิจการจะต้องมีเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานขึ้น โดยเมื่อ ปี พ.ศ.2528 ได้มีการประกาศกฎหมายมาบังคับใช้ คือ ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง ความปลอดภัยในการทำงานของลูกจ้าง พ.ศ.2528 โดยกฎหมายฉบับนี้สั่งให้นายจ้างในสถานประกอบกิจการ 4 ประเภทธุรกิจ คือ

1 การทำเหมืองแร่ เหมืองหิน กิจการปิโตรเลียม

2.การทำ ผลิต ประกอบ บรรจุ ซ่อม ซ่อมบำรุง เก็บรักษา ปรับปรุง ตกแต่ง เสริมแต่ง ดัดแปลงเพื่อการค้า แปรสภาพ ทำให้เสียหาย หรือทำลายซึ่งวัตถุหรือทรัพย์สินและรวมถึงการต่อเรือ การให้กำเนิดแปลง และจ่ายไฟฟ้าหรือพลังงานอย่างอื่น

3. การก่อสร้าง ต่อเติม ติดตั้ง ซ่อม ซ่อมบำรุง ดัดแปลง หรือรื้อถอนอาคาร สนามบิน ทางรถไฟ ทางรถราง ทางรถไถดิน ท่าเรือ คูเรือ สะพานเทียบเรือ ทางน้ำ ถนน เขื่อน อุโมงค์ สะพาน ท่อระบาย ท่อน้ำ โทรเลข โทรศัพท์ ไฟฟ้า ก๊าซหรือประปา หรือสิ่งก่อสร้างอื่นๆ

4.การขนส่งคนโดยสารหรือสินค้าโดยทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ และรวมทั้งการบรรทุกขนถ่ายสินค้า

โดยให้นายจ้างที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 100 คนขึ้นไปในสถานประกอบกิจการแต่ละแห่ง จัดให้มีเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานอย่างน้อยแห่งละ 1 คน เพื่อปฏิบัติหน้าที่ดูแลความปลอดภัยในการทำงานตลอดเวลาที่มีการทำงาน ซึ่งลูกจ้างที่จะแต่งตั้งให้เป็น จป.ได้นั้นจะต้องมีคุณสมบัติ คือ

1.สำเร็จการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไปหรือเทียบเท่า สาขาอาชีพอนามัย หรือสาขาอื่นที่มีหลักสูตรเกี่ยวกับความปลอดภัยในการทำงาน หรือ

2.ผ่านการฝึกอบรมและทดสอบเกี่ยวกับความปลอดภัยในการทำงานจากกรมแรงงานหรือสถาบันที่กรมแรงงานรับรอง หรือ

3.ปฏิบัติงานในหน้าที่เกี่ยวกับความปลอดภัยในการทำงานมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปีก่อนวันที่กฎหมายใช้บังคับ

และนั่นก็เป็นยุคเริ่มต้นที่เรื่อง จป. มีความสำคัญมากขึ้น เพราะเป็นตำแหน่งงานที่กฎหมายบังคับให้มี จนล่วงมาถึงปี พ.ศ.2540 กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม(ยกฐานะจากกรมเป็นกระทรวงเมื่อ ปี พ.ศ.2536) ก็ได้ทำการประกาศใช้กฎหมาย จป.ใหม่ เพื่อใช้แทนกฎหมาย จป. ปี พ.ศ.2528 ด้วยเห็นว่าอุตสาหกรรมไทยมีความหลากหลายมากขึ้น ผู้ใช้แรงงานในประเภทกิจการอื่นๆที่ไม่ใช่ในกลุ่ม 4 ประเภทธุรกิจ มีการประสบอันตรายในการทำงานเช่นเดียวกัน โดยประกาศกฎหมายออกมาในชื่อ ประกาศกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม เรื่อง ความปลอดภัยในการทำงานของลูกจ้าง พ.ศ.2540 โดยกฎหมาย จป. ปี 2540 ฉบับนี้จะบังคับในสถานประกอบกิจการ 6 ประเภทธุรกิจ โดย 4 ประเภทธุรกิจแรกก็จะตามกฎหมาย ปี พ.ศ.2528 และได้เพิ่มประเภทที่ 5 คือ สถานีบริการหรือจำหน่ายน้ำมันเชื้อเพลิงหรือก๊าซ และ 6 คือกิจการอื่นตามที่กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมประกาศกำหนด โดยให้นายจ้างที่มีลูกจ้างไม่ถึง 50 คนจัดให้ลูกจ้างระดับปฏิบัติการซึ่งนายจ้างแต่งตั้งให้เป็นผู้แทน ลูกจ้างตามประกาศกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม เรื่อง คณะกรรมการความปลอดภัยอาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน ลงวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2538 เข้ารับการฝึกอบรมตามหลักเกณฑ์ที่อธิบดีกำหนด และแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานระดับพื้นฐานของสถาน

ประกอบกิจการภายในกำหนด 180 วันนับแต่วันที่ประกาศนี้มีผลใช้บังคับหรือภายใน 180 วันนับแต่วัน
แต่งตั้งให้เป็นผู้แทนลูกจ้าง และให้นายจ้างที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 50 คนขึ้นไปในสถานประกอบกิจการแต่งตั้ง
เจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานระดับวิชาชีพประจำสถานประกอบกิจการอย่างน้อยแห่งละ 1 คน
เพื่อปฏิบัติงานด้านความปลอดภัย เต็มเวลา ภายในกำหนด 180 วันนับแต่วันที่ประกาศนี้มีผลใช้บังคับ
หรือภายในกำหนด 180 วันนับแต่วันที่ลูกจ้าง 50 คนขึ้นไป ซึ่งผู้ที่จะถูกแต่งตั้งเป็น จป.วิชาชีพ นั้นจะต้อง
มีคุณสมบัติ คือ

(1) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรีสาขาอาชีวอนามัยหรือเทียบเท่าหรือสาขาอื่นที่มี
หลักสูตร เกี่ยวกับความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน

(2) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงและผ่านการฝึกอบรมและ
ทดสอบตาม หลักสูตรที่อธิบดีกำหนดจากหน่วยงานที่กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานรับรอง

(3) เจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานซึ่งผ่านการศึกษาอบรมและทดสอบเกี่ยวกับความ
ปลอดภัยใน การทำงานตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง ความปลอดภัยในการทำงาน ลงวันที่ 6
พฤษภาคม 2528 และ เข้ารับการฝึกอบรมและผ่านการทดสอบอีกครั้งหนึ่งตามหลักเกณฑ์ที่อธิบดีกำหนด

(4) ปฏิบัติหน้าที่เจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานระดับพื้นฐานอย่างน้อย 5 ปี และมีผลงาน
การลดอัตราการประสบอันตรายไม่ต่ำกว่าร้อยละ 10 ต่อปีของอัตราการประสบอันตรายใน 2 ปีที่ผ่านมา
และผ่านการฝึกอบรมและทดสอบตามหลักสูตรที่อธิบดีกำหนดจากหน่วยงานที่กรมสวัสดิการและคุ้มครอง
แรงงานรับรอง

และในกฎหมายฉบับปี พ.ศ.2540 นี้ยังกำหนดให้นายจ้างจัดให้ลูกจ้างระดับหัวหน้างานเข้ารับการ
ฝึกอบรมตามหลักเกณฑ์ที่อธิบดีกำหนด และแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการ
ทำงานระดับหัวหน้างานของสถานประกอบกิจการภายในกำหนด 180 วันนับแต่วันที่ประกาศนี้มีผลใช้
บังคับ หรือภายใน 180 วันนับแต่วันที่นายจ้างแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้างาน รวมทั้งกำหนดให้นายจ้างจัดให้
ลูกจ้างระดับบริหารเข้ารับการฝึกอบรมตามหลักเกณฑ์ที่อธิบดีกำหนด และแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่เป็น
เจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานระดับบริหารของสถานประกอบกิจการภายในกำหนด 180 วันนับ
แต่วันที่ประกาศนี้มีผลใช้บังคับ หรือภายใน 180 วันนับแต่วันที่นายจ้างแต่งตั้งให้เป็นลูกจ้างระดับบริหาร

นับแต่ปี พ.ศ.2540 เป็นต้นมาจึงเกิดการอบรมหลักสูตรเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน
ระดับหัวหน้างานและระดับบริหารขึ้น

จนกระทั่งมาถึงปี พ.ศ.2549 กระทรวงแรงงานได้ทำการประกาศใช้กฎหมาย ฉบับใหม่ขึ้นเพื่อ
ใช้แทน กฎหมาย ฉบับ ปี พ.ศ.2540 ซึ่งกฎหมายมีชื่อว่า กฎกระทรวง กำหนดมาตรฐานในการบริหารและ
การจัดการด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ.2549 และเป็น
กฎหมายที่บังคับใช้มาจนถึงปัจจุบันนี้ (พ.ศ.2561) ซึ่งกฎหมายฉบับนี้จะเพิ่มขอบเขตการบังคับประเภท
ธุรกิจจาก 6 ประเภทธุรกิจในปี พ.ศ.2540 เพิ่มเป็น 14 ประเภทธุรกิจ ซึ่งมีดังต่อไปนี้ คือ

1. การทำเหมืองแร่ เหมืองหิน กิจการปิโตรเลียมหรือปิโตรเคมี
2. การทำ ผลิตภัณฑ์ ประกอบ บรรจุ ซ่อม ซ่อมบำรุง เก็บรักษา ปรับปรุง ตกแต่ง เสริมแต่งดัดแปลง แปรรูปสภาพ ทำให้เสีย หรือทำลายซึ่งวัตถุหรือทรัพย์สิน รวมทั้งการต่อเรือ การให้กำเนิดแปลง และจ่ายไฟฟ้าหรือพลังงานอย่างอื่น
3. การก่อสร้าง ต่อเติม ติดตั้ง ซ่อม ซ่อมบำรุง ดัดแปลง หรือรื้อถอนอาคาร สนามบิน ทางรถไฟ ทางรถราง ทางรถใต้ดิน ท่าเรือ คู่อเรือ สะพานเทียบเรือ ทางน้ำ ถนน เขื่อน อุโมงค์ สะพาน ท่อระบายน้ำ โทรเลข โทรศัพท์ ไฟฟ้า ก๊าซหรือประปา หรือสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ รวมทั้งการเตรียมหรือวางรากฐานของการก่อสร้าง
4. การขนส่งคนโดยสารหรือสินค้าโดยทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ และรวมทั้งการบรรทุกขนถ่ายสินค้า
5. สถานีบริการหรือจำหน่ายน้ำมันเชื้อเพลิงหรือก๊าซ
6. โรงแรม
7. ห้างสรรพสินค้า
8. สถานพยาบาล
9. สถาบันทางการเงิน
10. สถานตรวจทดสอบทางกายภาพ
11. สถานบริการบันเทิง นันทนาการ หรือการกีฬา
12. สถานปฏิบัติการทางเคมีหรือชีวภาพ
13. สำนักงานที่ปฏิบัติงานสนับสนุนสถานประกอบกิจการตาม 1 ถึง 12
14. กิจการอื่นตามที่กระทรวงแรงงานประกาศกำหนด

โดยกฎหมายฉบับนี้กำหนดให้นายจ้างในสถานประกอบกิจการประเภทที่ 1 ที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ต้องแต่งตั้งลูกจ้างระดับหัวหน้างานทุกคนและลูกจ้างระดับบริหารทุกคนในสถานประกอบกิจการเป็น จป. หัวหน้างาน และเป็น จป. ระดับบริหาร ภายใน 180 วัน และจัดให้นายจ้างแต่งตั้งลูกจ้างอย่างน้อย 1 คน เป็น จป.วิชาชีพ

ส่วนสถานประกอบกิจการประเภทที่ 2 – 5 ที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปแต่งตั้งลูกจ้างระดับหัวหน้างานทุกคนและลูกจ้างระดับบริหารทุกคนในสถานประกอบกิจการเป็น จป. หัวหน้างาน และเป็น จป. ระดับบริหาร ภายใน 180 วัน นอกจากนั้นหากสถานประกอบกิจการประเภทที่ 2 – 5 แห่งใดมีลูกจ้างตั้งแต่ 20 คนขึ้นไปแต่ไม่ถึง 50 คน นายจ้างจะต้องจัดให้มีการแต่งตั้งลูกจ้างอย่างน้อย 1 คน เป็น จป.เทคนิค เพื่อปฏิบัติงานด้านความปลอดภัย แต่หากสถานประกอบกิจการประเภทที่ 2 – 5 แห่งใดมีลูกจ้างตั้งแต่ 50 คนขึ้นไปแต่ไม่ถึง 100 คน นายจ้างจะต้องจัดให้มีการแต่งตั้งลูกจ้างอย่างน้อย 1 คน เป็น จป.เทคนิคชั้นสูง เพื่อปฏิบัติงานด้านความปลอดภัย และหากสถานประกอบกิจการประเภทที่ 2 – 5 แห่งใดมีลูกจ้างตั้งแต่

100 คนขึ้นไป นายจ้างจะต้องจัดให้มีการแต่งตั้งลูกจ้างอย่างน้อย 1 คน เป็น จป.วิชาชีพ เพื่อปฏิบัติงานด้านความปลอดภัย ซึ่งลูกจ้างที่จะถูกแต่งตั้งเป็น จป.เทคนิค จป.เทคนิคขั้นสูง และ จป.วิชาชีพ นั้น จะต้องมีความรู้ตามที่กฎหมายกำหนด เช่น สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรีสาขาอาชีวอนามัยหรือเทียบเท่า หรือเป็นผู้ที่ผ่านการอบรมตามหลักสูตรที่อธิบดีประกาศกำหนด

ส่วนสถานประกอบกิจการประเภทที่ 6 – 14 หากสถานประกอบกิจการแห่งใดมีลูกจ้างตั้งแต่ 20 คนขึ้นไป นายจ้างจะต้องแต่งตั้งลูกจ้างระดับหัวหน้างานทุกคนและลูกจ้างระดับบริหารทุกคนในสถานประกอบกิจการเป็น จป.หัวหน้างาน และเป็น จป.ระดับบริหาร ภายใน 180 วัน

นั่นก็คือรายละเอียดเรื่องราวความเป็นมาของ คำว่า จป. หรือ เจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน

เทวกฤษ ปิ่นเพชร